

Konsulat honorowy w Szczecinie jako narzędzie włoskiej dyplomacji kulturalnej na terenie województwa zachodniopomorskiego

OLGA ŁOZIŃSKA
MGR

Uniwersytet Szczeciński, Instytut Politologii i Europeistyki
e-mail: o.lozinska@gmail.com

Słowa kluczowe dyplomacja, kultura, konsulat honorowy, Włochy, województwo zachodniopomorskie

Abstrakt Od kilku lat zauważyć można ewolucję w znaczeniu i liczbie konsulów honorowych Republiki Włoskiej poza jej granicami. Wśród czynników determinujących nowy status konsula honorowego należy wskazać kryzys gospodarczy, który zmusił włoską administrację do oszczędności, ale też reorientację polityki zagranicznej i związanej z nią rewizji roli konsulów zawodowych w państwach członkowskich UE. Choć powinności konsula honorowego nie powierza się zawodowym dyplomatom, to służba wybiega dużo dalej niż ochrona i opieka nad obywatelami włoskimi. Jedną z głównych funkcji jest udział w rozwoju dwustronnych relacji kulturalnych i promocja języka włoskiego, realizowane w bezpośredniej współpracy z innymi podmiotami dyplomacji kulturalnej. W artykule skoncentruję się na niektórych praktycznych wymiarach sprawowania funkcji konsula honorowego, opierając się na priorytetach włoskiej dyplomacji kulturalnej, doświadczeniu konsula honorowego w Szczecinie oraz wybranych elementach współpracy województwa zachodniopomorskiego z Republiką Włoską. Jaka jest rola konsula honorowego? Jakie działania on podejmuje? Jakie są jego główne cele? Na te pytania postaram się odpowiedzieć.

Honorary Consulate in Szczecin as a Italian cultural diplomacy tool in West Pomerania

Keywords diplomacy, culture, honorary consulate, Italy, West Pomerania

Abstract For several years the number and importance of Italian honorary consuls beyond borders of the country was rising. Among the crucial factors, deciding about the new status of the honorary consul, should indicate the economic crisis which forced the Italian administration to redundancies, but also the reorientation of the foreign policy and the related revision of the role of professional consuls in EU Member States. Although the duties of an honorary consul are not assigned to trained diplomats, the service goes far beyond protecting and caring for Italian citizens. One of the main functions is contribution in the development of bilateral cultural relations and the promotion of the Italian language, implemented in direct cooperation with other units of cultural diplomacy. In this article I focus on some of the practical dimensions of holding the office of honorary consul, based on the priorities of Italian cultural diplomacy,

experience of the honorary consul in Szczecin, and chosen activities of cooperation between Western Pomerania and Italy. What is the role of honorary consul? What actions he takes? What are his/hers main goals? These are the questions that I will try to answer.

Wprowadzenie

W niniejszym artykule stawiam tezę, że rola i wpływy konsulów honorowych poszczególnych państw stanowią rezultat wzrostu pozycji regionów i znaczenia polityki regionalnej w Unii Europejskiej. Tego rodzaju zależność ukazałam na przykładzie działalności konsula honorowego Włoch w Szczecinie.

Spośród czynników współcześnie determinujących status konsula honorowego należy wymienić przede wszystkim kryzys gospodarczy, który zmusił włoską administrację do oszczędności, ale też reorientację polityki zagranicznej i związaną z nią rewizję roli konsulów zawodowych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Chociaż funkcji konsula honorowego Włoch nie powierza się zawodowym dyplomatom – tak jest również w przypadku konsulatów honorowych innych państw – to służba w ramach tego urzędu wybiega znacznie dalej niż ochrona i opieka nad obywatelami włoskimi. Jedną z głównych funkcji konsula honorowego Włoch jest udział w rozwoju dwustronnych relacji kulturalnych i promocja języka włoskiego, jak również realizacja w bezpośredniej współpracy z innymi podmiotami dyplomacji kulturalnej (Zdebski, 2014).

W niniejszym artykule skoncentrowałam się na niektórych praktycznych wymiarach sprawowania funkcji konsula honorowego Włoch, by pokazać jego rolę w regionie. Na podstawie priorytetów włoskiej dyplomacji kulturalnej, chcę pokazać kluczowe cele działalności. Przedstawione wybrane elementy współpracy województwa zachodniopomorskiego z Republiką Włoską ukażą, jakie działania są podejmowane przez konsula honorowego w Szczecinie.

W celu zbadania intencji, motywów, planów i doboru narzędzi stosowanych w dyplomacji kulturalnej w województwie zachodniopomorskim wykorzystana została metoda jakościowa. Mający niestandardową formę wywiad został przeprowadzony z konsulem honorowym Włoch w Szczecinie. Metoda historyczna i prawnoinstytucjonalna została wykorzystana w celu wyjaśnienia pozycji konsula honorowego w Republice Włoskiej oraz analizy jego działań w priorytetach polityki zagranicznej państwa.

Włoskie konsulatory honorowe (rys historyczny)

Źródłem instytucji konsula honorowego Włoch można upatrywać w relacjach polityki i handlu. Znacząca dla powstania zrębów konsulatu honorowego była funkcja, jaką pełniły dane osoby – wybierane skrupulatnie przez władze republik włoskich – do prowadzenia działań dyplomatycznych związanych z handlem morskim. Po zjednoczeniu Włoch w 1861 roku regulacje prawne dotyczące funkcjonowania konsulatów honorowych wzorowane były właśnie na prawodawstwie państw włoskich, szczególnie trzech najważniejszych: Królestwa Sardynii, Wielkiego Księstwa Toskańskiego i Królestwa Obojga Sycylii (Strzałka, 2014).

Pierwsze, przyjęte w połowie XIX wieku prawo konsularne obowiązywało we Włoszech przez blisko 100 lat. Można w związku z tym znaleźć analogię między współczesnymi a historycznymi obowiązkami oraz warunkami sprawowania funkcji konsula honorowego. Z takiego punktu widzenia za istotną kwestię należy uznać bardzo konkretne warunki, które w przeszłości musieli spełnić kandydaci na konsula. Były to przede wszystkim: stałe zamieszkanie w miejscu sprawowania funkcji, pozycja i zaufanie społeczne, zamożność i przedsiębiorczość (Staniszewski, 1997). Te zwyczajowe obostrzenia obowiązują także dzisiaj.

Przemiany polityczne zachodzące w drugiej połowie XIX wieku dotyczyły również siatki konsulów i konsulatów. Konsulaty, działające wcześniej na rzecz państw włoskich, weszły następnie w skład królewskiej służby konsularnej i stanowiły podstawę siatki konsularnej zjednoczonych Włoch (Sfregola, 2016, s. 8–13).

Według ustawy z 1866 roku, która obowiązywała przez ponad 100 lat, konsulowie lokalni (honorowi) dzielili się na: konsulów generalnych, wicekonsulów, konsulów, i agentów konsularnych (Strzałka, 2014). Ustawa z drugiej połowy XIX wieku zastąpiona została w 1967 roku dwoma dekretemi prezydenta Republiki, które transformowały pracę konsulów – również honorowych. Przekształcenia dotyczyły ujednoczenia ścieżek karier dyplomatów i konsulów, które dotychczas pozostawały rozgraniczone. Wprowadzono również kategoryzację na konsulaty I i II klasy. Administracja i kierownictwo tych drugich zostały powierzone właśnie konsulom honorowym. Podział wewnętrzny kompetencji konsulów pozostał bez zmian – tak samo jak wymagana do pełnienia tej funkcji sylwetka kandydata (Strzałka, 2014). Objęcie funkcji konsula honorowego Włoch nie wiązało się z rezygnacją z zatrudnienia – pod warunkiem, że wykonywana praca zawodowa nie kolidowała z funkcją i interesem urzędu (Sfregola, 2016). Ograniczenie wiekowe włoskich konsulów zostało ustalone na 70 lat.

Dekrety z 1967 roku uaktualniono i uzupełniono rozporządzeniami z lat 2003 i 2011. Szczególnie rozporządzenie z 2011 roku dokładnie określiło powinności i zadania – zarówno konsulów honorowych, jak i zawodowych. Podstawą funkcjonowania każdego powołanego konsula honorowego jest publikowany w Gazecie Urzędowej Republiki Włoskiej (*Gazzetta Ufficiale*) dekret ministerialny. W związku ze specyfiką pełnienia tej funkcji – tzn. m.in., z jej indywidualnym i podmiotowym charakterem – nie ma jednego wzoru dekretu, który określałby czynności konsularne bez względu na uwarunkowania i okoliczności pracy konsula honorowego. Praktyczny wymiar zadań konsulatu honorowego determinuje kształt dekretu i tym samym określa obowiązki, prawa i ograniczenia. Istnieją natomiast pisma okólne, regulujące normy dotyczące ustanawiania konsulatów honorowych i określające ich rolę (*Circolare*, 2010).

Bezpośredni nadzór nad konsulami honorowymi sprawują szefowie misji dyplomatycznych w danym państwie lub konsulowie zawodowi, którzy jednocześnie dokonują oceny funkcjonowania placówek honorowych. We włoskim ministerstwie spraw zagranicznych zagadnieniami związanymi z konsulatami honorowymi zajmuje się Dyrekcja Generalna ds. Innowacji i Zasobów Ludzkich (*Direzione Generale per le Risorse e l'Innovazione*).

Konsulowie włoscy zrzeszają się w Związku Konsulów Honorowych Włoch na Świecie (*Unione dei Consoli Onorari Italiani nel Mondo, U.C.O.I.M.*) i Związku Konsulów Honorowych we Włoszech (*Unione dei Consoli Onorari in Italia, U.C.O.I.*). Te partnerskie organizacje mają na celu promowanie instytucji konsula honorowego, koordynację i działania na rzecz rozwoju i dynamizacji pełnienia tej funkcji (Unione, 2019; *Annuario Diplomatico Consolare*, 2010).

Współczesne uwarunkowania funkcji konsulatów honorowych Włoch

Głównym aktem prawnym, który reguluje status i funkcje konsula honorowego w wymiarze globalnym, jest Konwencja Wiedeńska (1963). W treści tego aktu określono kryteria odróżniające konsula zawodowego od honorowego, które są następujące: uposażenie i kontrakt, obywatelstwo, wykształcenie, doświadczenie zawodowe, podstawa zatrudnienia, immunitety i zakres przywilejów oraz powinności (Sutor, 2000). Konwencja nadaje konsulom honorowym charakter dyskrecjonalny, pozostawiając stronom (państwu przyjmującemu i wysyłającemu) autonomię w podejmowaniu decyzji dotyczących stanowienia i regulacji przyjmowania, dlatego stosunki konsularne normowane są poprzez inne formy umów, to znaczy dwustronne konwencje konsularne, prawo zwyczajowe w prawie międzynarodowym, prawo wewnętrzne państwa przyjmującego czy też jego praktyki (Trafas, 2014).

Od kilku lat zauważyć można ewolucję znaczenia oraz liczby konsułów honorowych Republiki Włoskiej poza granicami *Belpaese*¹. Konsulowie honorowi – chociaż, przypomnijmy, nie są zawodowymi dyplomatami – zajmują bardzo istotne miejsce w strategii i polityce zagranicznej państwa. Dzieje się tak z kilku podstawowych względów (nie tylko ekonomicznych, choć i tych nie należy lekceważyć). Rozbudowana i właściwie działająca siatka honorowych przedstawicieli państwa, dzięki znajomości lokalnych realiów i warunków, może przynieść dużo większe korzyści (w każdym wymiarze: kulturowym, społecznym, ekonomicznym itd.) niż placówka zawodowa (*Il Console Onorario in Italia*, 2012). Konsulowie honorowi, zamieszkując państwo przyjmujące, dużo łatwiej nawiązują, podtrzymują i zacieśniają kontakty z kręgami osób i podmiotów lokalnych, co zwiększa sukces kontaktów gospodarczo-handlowych. Swobodniej też kształtują się relacje z obywatelami państwa przyjmującego, mieszkającymi na stałe za granicą. Konsul honorowy, będąc swoistym łącznikiem w relacjach dwustronnych (nie tylko na poziomie formalno-administracyjnym), ma nieograniczone możliwości integrowania społeczeństw i kultury obu państw (Ruggeri, 2013).

Maurizio Carta (2004) wykazał, że w relacjach międzynarodowych działania podejmowane na poziomie regionalnym i lokalnym przynoszą dużo większe efekty niż działalność na poziomie krajowym, która jest znacznie bardziej scentralizowana. Zauważył także, że im większe występuje zaangażowanie społeczeństwa, tym współpraca międzyregionalna przynosi lepsze efekty. Z tym faktem można połączyć wyraźny wzrost aktywności na arenie międzynarodowej jednostek samorządowych i rozwój „dyplomacji oddolnej” lub „paradyplomacji”. W swojej istocie współpraca regionalna i transgraniczna stanowią integralną część polityki zagranicznej danego państwa (Raś, 2016).

Właśnie w działaniach na niższych, lokalnych szczeblach należy dostrzec potencjał działań konsułów honorowych i znaleźć analogiczne zasady rządzące ewolucją tychże funkcji.

Na terytorium Polski, oprócz wydziału konsularnego Ambasady Włoch w Warszawie, działa pięć włoskich konsulatów honorowych: w Gdyni, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu i Szczecinie; oraz dwie agencje konsularne – w Zielonej Górze i Bielsku-Białej.

¹ Nazwa nadana Republice Włoskiej przez antonomazję – oznacza „piękny kraj” i nawiązuje do twórczości Dantego i Petrarcki.

Kultura w działaniach dyplomatycznych

Wraz z popularyzacją, na początku lat 90. XX wieku, koncepcji *soft power*, coraz częściej dostrzegano, że kultura jest użytecznym narzędziem w nawiązywaniu i utrzymywaniu przyjaznych stosunków międzynarodowych (Nye, 2007; Michałowska, 2007). Propagowanie kultury i dyplomatyczne działania kulturalne pozytywnie przekładają się na międzypaństwowe relacje – zarówno społeczne, jak i ekonomiczne – chociaż wartości kultury nie można przeliczyć na dobra materialne, tak jak nie można przewidzieć sposobu i zakresu jej przyjęcia przez odmiennych kulturowo odbiorców (Zenderowski, Cebul, Krycki, 2010). Praktyczna pomoc konsula honorowego w kwestiach doboru środków, narzędzi, instrumentów i – ogólnie pojętych – możliwości współpracy kulturalnej między państwami wydaje się w tym zakresie nieoceniona.

Stosunki dwustronnej współpracy kulturalnej między Włochami a Polską reguluje Umowa o współpracy w dziedzinie kultury i edukacji z 12 lipca 2005 roku, która zastąpiła umowę z 1965 roku. Ponadto, w roku 2016 roku, został podpisany program wykonawczy, określający priorytety współpracy dwustronnej w dziedzinie nauczania języka, promocji kinematografii, teatru, literatury oraz współpracy naukowej w latach 2016–2019 (Protokół, 2016). Program ten uściśla i precyzuje priorytety włoskiej dyplomacji kulturalnej.

Włoska *Farnesina*² definiuje kulturę jako „(...) fundamentalny element włoskiej tożsamości na świecie, stanowiący materialne i niematerialne dziedzictwo, z którego można czerpać, aby sprostać wyzwaniom współczesnego świata” (Ministero, 2019a). Wśród najważniejszych narzędzi polityki zagranicznej wymienia się przede wszystkim język włoski i badania naukowe. Podmiotem zarządzającym wszystkimi instytucjami oraz inicjatywami promocji kulturalnej – prowadzonym przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Współpracy Międzynarodowej – kieruje Zarząd Generalny ds. Promocji Systemu Krajowego (Direzione Generale per la promozione del Sistema Paese).

Według włoskiego MSZ działania, które stanowią podstawę realizacji misji dyplomacji kulturalnej, to:

1. Współpraca kulturalna. Włochy aktywnie prowadzą wymianę z międzynarodowymi instytucjami i organizacjami, w szczególności z Organizacją Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, przede wszystkim w celu wspierania wielostronnych działań w ramach współpracy kulturalnej.
2. Misje archeologiczne. Są one nie tylko ważnym działaniem naukowym i badawczym, ale stanowią także cenne narzędzie szkoleniowe oraz transferu technologii. Ponadto działalność ta stanowi również element aktywnego udziału w dialogu międzykulturowym w wielu obszarach geograficznych, gdzie misje archeologiczne są jedynym przejawem włoskiej obecności w danym regionie.
3. Restytucja dóbr kultury. Włochy należą do państw najbardziej dotkniętych nielegalnym eksportem dóbr kultury i archeologii. Odzyskiwanie dóbr kulturalnych i zapobieganie nielegalnemu obrotowi dzieł sztuki to działalność wspólna Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Współpracy Międzynarodowej (*Ministero degli Affari Esteri e della*

² Metonimia włoskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Nazwa pochodzi od siedziby ministerstwa, którym od 1940 r. jest Palazzo della Farnesina, należącego niegdyś do rodu Farnese.

Cooperazione Internazionale), Ministerstwa Kultury (*Ministero per i beni e le attività culturali*), jednostki policyjnej wyspecjalizowanej w dziedzinie ochrony dziedzictwa narodowego i dóbr kultury (*Comando Carabinieri Tutela Patrimonio Culturale*), włoskich placówek dyplomatycznych za granicą i przedstawicielstw zagranicznych we Włoszech.

4. Promocja języka włoskiego, która odgrywa rolę priorytetową dla włoskiej polityki zagranicznej i jest jednym z głównych narzędzi działania dyplomacji kulturalnej. Z analiz danych włoskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Współpracy Międzynarodowej wynika, że ponad dwa miliony cudzoziemców wybiera naukę języka włoskiego jako pierwszego języka obcego, a główną motywacją do tego jest lepsze poznanie i zrozumienie kultury Włoch. Włoska dyplomacja traktuje język jako medium w poznaniu kraju. Stąd też wiele inicjatyw związanych z jego promocją, wśród których najważniejszym wydarzeniem jest Tydzień Języka Włoskiego na Świecie (*La Settimana della Lingua Italiana nel Mondo*), podczas gdy inne państwa organizują paralelne wydarzenia pod hasłem Tygodnia Kultury.
5. Włoskie szkoły za granicą. Sieć zagranicznych placówek oświatowych jest źródłem promocji języka i kultury włoskiej, a także zachowania tożsamości kulturowej dzieci obywateli włoskich i obywateli włoskiego pochodzenia.
6. Działalność uniwersytecka i akademicka. Jest to przede wszystkim działanie na rzecz internacjonalizacji włoskiego systemu szkolnictwa wyższego i wsparcia międzynarodowych inicjatywy współpracy między włoskimi i zagranicznymi uczelniami wyższymi. Działania w tym zakresie skupiają się przede wszystkim na pomocy w nawiązywaniu porozumień międzyakademickich, wsparciu mobilności studentów i kadry, przyznawaniu stypendiów dla obcokrajowców. Tego rodzaju działalność świadczy o wspieraniu, tradycyjnych dla Włoch, narzędzi dyplomacji, jakimi są relacje na poziomie uniwersyteckim.
7. Wymiana młodzieżowa – wspierane projekty mają na celu promowanie wymiany kulturalnej i stworzenie ponadnarodowych partnerstw dla wzbogacenia programu nauczania dla młodych Włochów i obcokrajowców, w wieku od 18 do 30 lat, we Włoszech i za granicą.

Najważniejszymi instytucjami realizującymi zadania dyplomacji kulturalnej są Włoskie Instytuty Kultury (*Istituto Italiano di Cultura*), które zajmują się relacjami z instytucjami kulturalnymi w państwach akredytujących oraz swoją działalnością promują kulturę i język włoski. Działające w 61 państwach 83 Włoskie Instytuty Kultury to główne narzędzie włoskiego *soft power*. Instytuty podejmują się organizacji wydarzeń związanych ze sztuką, muzyką, kinem, literaturą, teatrem, tańcem, modą, projektowaniem, fotografią i architekturą. Instytuty Kultury organizują również w swoich siedzibach kursy języka i kultury włoskiej.

Flagowym projektem Włoskich Instytutów Kultury jest Tydzień Języka Włoskiego na Świecie (*La Settimana della Lingua Italiana nel Mondo*). W październikowe wydarzenie, odbywające się cyklicznie od 2001 roku, zaangażowana jest cała sieć kulturalna i dyplomatyczna. Inicjatywa powstała w wyniku porozumienia między Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Współpracy Międzynarodowej z *Accademia della Crusca*³. Program wydarzeń w ramach Tygodnia Kultury układany jest wokół jednego tematu – motywu przewodniego. W roku 2018 był to „Język włoski

³ Włoska Narodowa Akademia Lingwistyczno-Literacka.

i sieć, sieci dla języka włoskiego” (*L'italiano e la rete, le reti per l'italiano*); rok wcześniej – „Włoski język filmowy i w filmie” (*L'italiano al cinema, l'italiano nel cinema*) (Ministero, 2019b). Cała inicjatywa skoncentrowana jest na upowszechnianiu języka włoskiego.

W swoje działania Instytuty Włoskie angażują lokalne instytucje kulturalne oraz wielu pisarzy, poetów, artystów, intelektualistów i pracowników akademickich, organizując szereg spotkań, konferencji, odczytów czy warsztatów. Od 2013 roku temat Tygodnia Języka Włoskiego skupiony jest wokół sektorów przemysłu kulturalnego i kreatywnego – podkreśla się ścisły związek między językiem a kreatywnością (Ministero, 2019c).

Przykłady działań w Szczecinie

Funkcja konsula honorowego w Szczecinie powierzona została w 2016 roku Angelowi Relli, kierownikowi i założycielowi Katedry Italianistyki na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego. Katedra Italianistyki, która powstała w roku 2006, jest efektem współpracy uniwersytetów w Szczecinie i Bari. Główną intencją, jaka przyświecała stworzeniu zarówno Katedry, jak i kierunku italianistyka z elementami studiów nad chrześcijaństwem (na pierwszym i drugim stopniu), było umożliwienie poznania i krzewienia języka, kultury i literatury włoskiej. Już samo uruchomienie kierunku, długo przed nadaniem Relli funkcji konsula honorowego, można zaklasyfikować jako działania dyplomatyczne, które doskonale wpisują się w wymienione powyżej główne priorytety włoskiej polityki zagranicznej. Podstawowymi zadaniami italianistyki na US, oprócz wspomnianej nauki języka i kultury Włoch, są: umocnienie obecności kultury włoskiej w środowisku literackim i humanistycznym Szczecina i regionu zachodniopomorskiego oraz umożliwienie wymiany studenckiej i zagranicznych praktyk i staży. Katedra Italianistyki podpisała do tej pory umowy w ramach programu Erasmus z dwudziestoma uniwersytetami we Włoszech, dwoma w Chorwacji i Grecji, po jednym w Niemczech, w Hiszpanii, Turcji i na Litwie (stan na styczeń 2019 roku; A. Rella, komunikacja osobista, styczeń 2019).

Angelo Rella mieszka w Szczecinie od roku 2004. W latach 2010–2016 był korespondentem konsularnym Włoch. Głównym motywem nadania mu funkcji korespondenta konsularnego była rozwijająca się współpraca kulturalna i akademicka, potencjał do współpracy ekonomicznej oraz włoskie zaangażowanie w budowę Terminalu LNG⁴ im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu (A. Rella, komunikacja osobista, styczeń 2019).

Rella przez 7 lat pełnił funkcję honorową bez własnej siedziby, co zmieniło się 20 czerwca 2017 roku. Wraz z przyznaniem biura konsularnego otrzymał on nowe obowiązki, ale przede wszystkim uzyskał rangę konsula honorowego. Zadania powierzone agentowi konsularnemu, w przypadku województwa zachodniopomorskiego, nie różnią się diametralnie, gdyż Rella swoją początkową funkcję pełnił z pełnymi prawami i obowiązkami konsula honorowego (*Limitazione*, 2016).

W województwie zachodniopomorskim zadania konsula honorowego obejmują współpracę regionalną oraz lokalną.

⁴ LNG z ang. Liquefied Natural Gas.

W roku 2008 została podpisana umowa o współpracy między województwem zachodniopomorskim a regionem Apulia. W ramach tej współpracy zorganizowano wiele wydarzeń kulturalnych, spośród których do najważniejszych Rella zalicza wystawę prac Tarshita⁵ *Sztuka dla Nowej Ludzkości* w Muzeum Narodowym w Szczecinie (2010).

Współpraca obu regionów nie ogranicza się jedynie do płaszczyzny kulturalnej. W trakcie planowania i projektowania najmłodszej szczecińskiej uczelni – Akademii Sztuki w Szczecinie – została zorganizowana wizyta studyjna do Konserwatorium Muzyki Niccolò Piccinni w Bari, w celu poznania dobrych praktyk i pozyskania włoskiego *know-how*.

Szczecin i Bari od września 2004 roku są miastami partnerskimi. Porozumienie zostało zawarte przede wszystkim po to, by wspierać współpracę między ośrodkami naukowymi. Istotnym elementem współpracy jest położenie geograficzne obu miast, co daje również możliwości współpracy gospodarczej i biznesowej. Kooperację tę obrazują wydarzenia: Polsko-Włoski Festiwal Jazzowy Me.Ba (2011–2013) oraz wystawa „Quasi Vero! Dawne kostiumy sceniczne i koncert Włoskie melodie. Opera, Operetka i Pieśni Neapolitańskie” (2016).

Angelo Rella, pod auspicjami Ambasady Włoch w Warszawie, zainicjował w 2007 roku autorski projekt naukowo-dydaktyczny „Cały Szczecin mówi po włosku”. W projekt włączone zostały szczecińskie przedszkola oraz szkoły podstawowe i średnie. Inicjatywa ma na celu wsparcie nauki języka i kultury włoskiej. Zaangażowane placówki wspierają także podejmowane w regionie inicjatywy związane z wymianą kulturalną.

Do największych wydarzeń, organizowanych przez konsulat honorowy, należy wspomnieć wcześniej inicjatywę koordynowaną przez Włoskie Instytuty Kultury: „Tydzień Języka Włoskiego na Świecie”. Rokrocznie, od 2008 roku, w Szczecinie, w ramach wydarzenia, organizowane są konferencje, wystawy i koncerty. Program tworzony jest lokalnie, we współpracy z Katedrą Italianistyki, według wytycznych ministerialnych wskazujących temat w danym roku. Pozostawienie realizacji programu lokalnego konsulowi honorowemu świadczy w istocie o intencji jak najlepszego doboru repertuaru (właściwego dla danego miejsca).

Współpraca konsulatu honorowego z Włoskimi Instytutami Kultury nie ogranicza się jedynie do tygodniowego festiwalu. Podejmowane lokalnie inicjatywy są niejako przedłużeniem i rozszerzeniem terytorialnym aktywności Instytutów w Polsce, których obecne siedziby znajdują się w Warszawie i Krakowie.

Wśród takich projektów wymienić należy:

- wystawę prac Fernandy Mancini⁶ *Przestrzeń, przedmioty, fragmenty. W obszarze sacrum (Lo Spazio Le Cose I Frammenti. Sul Terreno del Sacro)* w Muzeum Narodowym w Szczecinie (2011),
- recital operowy *L'Opera Italiana: La Grande Stagione del Bel Canto* na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie (2012),
- koncert Maura Mariego *Wielkie utwory muzyczne kina włoskiego* w Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie (2013),

⁵ Tarshito – włoski artysta, urodzony w regionie Apulia. Absolwent architektury Uniwersytetu we Florencji. W swojej twórczości inspirowane jest kulturą Indii i medytacją. Jego prace wystawiane były m.in. we Włoszech, Nepalu, Indiach.

⁶ Fernanda Mancini – włoska artystka, urodzona w Rzymie, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Berlinie i rzymskiego uniwersytetu „La Sapienza”, gdzie obroniła pracę filozoficzną o Emanuele Severino. Jej prace wystawiane były m.in. we Włoszech, Niemczech i Polsce.

- wystawę prac Fernandy Mancini *Symbol. Wyobrażenie Możliwego Spotkania* w Domu Kultury 13 Muz w Szczecinie (2018),
- międzynarodową konferencję interdyscyplinarną „Religio. Intymność a zewnętrzność” na Wydziale Teologicznym US (2018).

Inicjatywą szczególnie związaną z działalnością sieci włoskich konsulów honorowych w Polsce jest *Cinema Italia Oggi* – przegląd nowego kina włoskiego. Wydarzenie zainicjowane w 2011 roku jest odpowiedzią na wyjątkowo wysokie zainteresowanie, jak zauważyli organizatorzy „Tygodnia Języka Włoskiego”, kinem włoskim w Polsce. Od 2017 roku również sześciu konsulów honorowych organizuje pokazy w miastach swojej działalności – w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu, Lublinie i Szczecinie. W Szczecinie przegląd filmowy organizowany jest od roku 2017. Na miejsce wydarzenia wybrano kino Pionier. Wybór ten nie był przypadkowy – jest to bowiem najdłużej działające na świecie kino studyjne, wpisane do *Księgi rekordów Guinnessa*. Świadczy to o znaczeniu nie tylko doboru filmów (wybierane są one przez organizatorów z listy propozycji wysuniętych przez włoski resort spraw zagranicznych – filmy są dobierane w ten sposób, by następnie mogły być potencjalnie sprzedane polskim dystrybutorom), ale i samej lokalizacji, która ma wpływ na samo postrzeganie festiwalu przez mieszkańców.

Najmłodszą inicjatywą podejmowaną przez konsula honorowego w Szczecinie jest włączenie się w obchody „Tygodnia kuchni włoskiej na świecie” – organizowanego przez Ambasadę Włoch w Polsce, Narodową Agencję Turystyki Włoskiej, Włoską Izbę Handlową oraz Włoskie Instytuty Kultury. Inicjatywa ma na celu promowanie włoskiej sztuki kulinarnej.

Podsumowanie

Znacząca większość podejmowanych przez konsula honorowego przedsięwzięć organizowana jest we współpracy z Uniwersytetem Szczecińskim oraz regionem Apulia. Wynika to nie tylko z podpisanych porozumień dwustronnych, ale i proveniencji oraz pracy zawodowej samego konsula. W dyrektywie dotyczącej powoływania konsulów honorowych istotną kwestią jest wykonywany przez kandydata zawód. Nie może ani kolidować, ani ujmować randze tego stanowiska. W przypadku Relli praca zawodowa wspomaga i wzmacnia jego inicjatywy w omawianym województwie – zarówno jeśli chodzi o liczbę odbiorców, jak i jakość oraz znaczenie prowadzonych działań. Natomiast południowe korzenie i koneksje z Apulią sprzyjają nawiązywaniu relacji oficjalnych, administracyjnych. Można przypuszczać, że wymienione faktory nie pozostały bez znaczenia przy wyborze kandydata na stanowisko konsula honorowego w Szczecinie.

W artykule zostały wskazane jedynie niektóre przykłady podejmowanych przez konsula honorowego działań w województwie zachodniopomorskim. Łatwo zauważyć, że wszystkie one wpisują się w priorytety polityki zagranicznej włoskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, ze szczególnym uwzględnieniem promocji języka.

Wachlarz wybranych inicjatyw, podjętych w ciągu 10 lat istnienia przedstawicielstwa włoskiego w Szczecinie, pokazuje istotę i znaczenie polityki oddolnej i paradyplomacji. Nietrudno zauważyć, że zainicjowane stosunki kulturalne rozwinęły relacje w ogóle, rozszerzając się na współpracę handlową i gospodarczą (Michałowska, 2010; Ocieпка, 2008). Zróżnicowane formy

uprawiania paradyplomacji kulturalnej warunkują i umożliwią pojawianie się nowych form współpracy, chociażby w gałęzi przemysłu stoczniowego.

Choć sama aktywność kulturalna nie ma *stricte* materialnej motywacji, to zależność kulturalno-ekonomiczna jest oczywista (Cummings, 2003; Haigh, 2001). Zauważyć można współzależność działalności gospodarczej i działań kulturalnych – oba zjawiska warunkują się wzajemnie. Kultura stanowi społeczny komponent gospodarki – przy czym działania w obszarze kultury potrzebują ekonomicznego wsparcia. Równocześnie sama kultura staje się wzmacniającym rozwój mechanizmem gospodarczym.

Bibliografia

- Carta, M. (2004). Strutture territoriali e strategie culturali per lo sviluppo locale. *Economia della Cultura*, 14 (1), 39–56.
- Circolare del Ministero degli Affari Esteri 2010, nr 3.
- Cummings, M. (2003). *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*, Center for Arts and Culture. Washington: Center for Arts and Culture.
- Haigh, A. (2001). Co to jest dyplomacja kulturalna? W: C. Lewandowski (red.), *Międzynarodowe stosunki kulturalne*. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski.
- Il Console Onorario in Italia* (2012). Roma: Ministero degli Affari Esteri.
- Konwencja Wiedeńska o stosunkach konsularnych sporządzona w Wiedniu dnia 24 kwietnia 1963 r. Dz.U. 1982, nr 13, poz. 98.
- Limitazione delle funzioni del titolare del Consolato onorario in Stettino (Polonia) (2016). *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*, 261.
- Michałowska, G. (2007). Międzynarodowe stosunki kulturalne. W: K. Wojtaszczyk, W. Jakubowski (red.), *Spółczesność i polityka. Podstawy nauk politycznych*. Warszawa: ASPRA-JR.
- Michałowska, G. (2010). Istota i geneza międzynarodowych stosunków kulturalnych. W: A. Ziętek (red.), *Międzynarodowe stosunki kulturalne. Podręcznik akademicki*. Warszawa: Poltext.
- Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale (2019a). Pobrane z: www.esteri.it (30.01.2019).
- Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale (2019b). Pobrane z: https://www.esteri.it/mae/resource/doc/2017/12/2017_12_settimana_della_lingua_italiana_nel_mondo_i_titoli_delle_edizioni.pdf (30.01.2019).
- Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale (2019c). Pobrane z: https://www.esteri.it/mae/it/politica_estera/cultura/promozionelinguaitaliana/settimanalinguaitaliana (30.01.2019).
- Nye, J. (2007). *Soft power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Ociepka, B. (red.) (2008). *Dyplomacja publiczna*. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski.
- Protokół z posiedzenia polsko-włoskiej komisji do spraw kultury i edukacji (2016). Pobrane z: https://ambvarsavia.esteri.it/ambasciata_varsavia/resource/doc/2016/11/wochy_67a_polski.pdf (30.01.2019).
- Raś, M. (2016). *Aktywność międzynarodowa regionów (paradyplomacja) w ujęciu teoretycznym*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Ruggeri S. (red.) (2013). *Storia & Diplomazia. Rassegna dell'Archivio Storico del Ministero degli Affari Esteri*. Roma: Ministero degli Affari Esteri.
- Sfregola, D.G. (red.) (2016). *Il Console Onorario In Italia*. Roma: Ministero degli Affari Esteri.
- Staniszewski, W.S. (1997). Rozwój Historyczny Instytucji Konsula Honorowego. *Roczniki Nauk Prawnych*, 7, 225–242.
- Annuario Diplomatico Consolare* (2010). Roma: Unione dei Consoli Onorari in Italia.

- Strzałka, K. (2014). Rozwój instytucji konsula honorowego w praktyce dyplomatycznej Włoch. W: P. Czubik, W. Burek (red.), *Wybrane zagadnienia współczesnego prawa konsularnego (z perspektywy prawa i praktyki międzynarodowej oraz polskiej)*. Kraków: Instytut Multimedialny.
- Sutor, J. (2000). *Prawo dyplomatyczne i konsularne*. Warszawa: LexisNexis.
- Trafas, T. (2014). Funkcja konsula honorowego w świetle polskich uregulowań – dylematy teorii i praktyki. W: P. Czubik, W. Burek (red.), *Wybrane zagadnienia współczesnego prawa konsularnego (z perspektywy prawa i praktyki międzynarodowej oraz polskiej)*. Kraków: Instytut Multimedialny.
- Unione dei Consoli Onorari Italiani nel Mondo (2019). Pobrane z: www.ucoi.it (30.01.2019).
- Zdebski A. (2014). Praktyczne aspekty sprawowania funkcji konsula honorowego w państwie przyjmującym, a Konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych. W: P. Czubik, W. Burek (red.), *Wybrane zagadnienia współczesnego prawa konsularnego (z perspektywy prawa i praktyki międzynarodowej oraz polskiej)*. Kraków: Instytut Multimedialny.
- Zenderowski, R., Cebul, K., Krycki, M. (2010). *Międzynarodowe stosunki kulturalne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.